

בס"ד

First times in Tanach -- Matza and what is it trying to teach us

Source Sheet by Cantor Arik Wollheim

1. Genesis 19:3

(3) And he urged them greatly; and they turned in unto him, and entered into his house; and he made them a feast, and did bake **unleavened bread**, and they did eat.

א. בראשית י"ט:ג'

(ג) וַיִּפְצְרֵם מְאֹד וַיִּסְרוּ אֵלָיו וַיָּבֹאוּ
אֶל-בֵּיתוֹ וַיַּעַשׂ לָהֶם מִשְׁתֶּה וּמִצּוֹת
אֶפֶס וַיֹּאכְלוּ:

2. Genesis 19

(1) And the two angels came to Sodom at even; and Lot sat in the gate of Sodom; and Lot saw them, and rose up to meet them; and he fell down on his face to the earth; (2) and he said: 'Behold now, my lords, turn aside, I pray you, into your servant's house, and tarry all night, and wash your feet, and ye shall rise up early, and go on your way.' And they said: 'Nay; but we will abide in the broad place all night.' (3) And he urged them greatly; and they turned in unto him, and entered into his house; and he made them a feast, and did bake unleavened bread, and they did eat. (4) But before they lay down, the men of the city, even the men of Sodom, compassed the house round, both young and old, all the people from every quarter. (5) And they

ב. בראשית י"ט

(א) וַיָּבֹאוּ שְׁנֵי הַמַּלְאָכִים סָדְמָה
בְּעָרֶב וְלוֹט יֹשֵׁב בְּשַׁעַר-סֹדֶם
וַיִּרְא-לוֹט וַיָּקָם לִקְרַאתָם וַיִּשְׁתַּחוּ
אֲפָיִם אֶרְצָה: (ב) וַיֹּאמֶר הֲנֵה
נָא-אֲדֹנָי סוּרוּ נָא אֶל-בֵּית עַבְדְּכֶם
וְלִינֹו וְרַחֲצוּ רַגְלֵיכֶם וְהִשְׁכַּמְתֶּם
וְהִלַּכְתֶּם לְדַרְכְּכֶם וַיֹּאמְרוּ לֵאמֹר
כִּי בָרְחוּב נָלִינוּ: (ג) וַיִּפְצְרֵם מְאֹד
וַיִּסְרוּ אֵלָיו וַיָּבֹאוּ אֶל-בֵּיתוֹ וַיַּעַשׂ
לָהֶם מִשְׁתֶּה וּמִצּוֹת אֶפֶס וַיֹּאכְלוּ: (ד)
טָרֵם יִשְׁכְּבוּ וְאֲנָשֵׁי הָעִיר אֲנָשֵׁי סֹדֶם
נִסְבּוּ עַל-הַבַּיִת מִנֶּעַר וְעַד-זָקֵן
כָּל-הָעָם מְקַצֵּה: (ה) וַיִּקְרְאוּ אֶל-לוֹט
וַיֹּאמְרוּ לוֹ אֵיךְ הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר-בָּאוּ
אֵלֶיךָ הַלַּיְלָה הוֹצִיאָם אֵלֵינוּ וַנְדַע
אֲתָם: (ו) וַיֹּצֵא אֲלֵהֶם לֹט הַפֶּתַח

called unto Lot, and said unto him: 'Where are the men that came in to thee this night? bring them out unto us, that we may know them.' (6) And Lot went out unto them to the door, and shut the door after him. (7) And he said: 'I pray you, my brethren, do not so wickedly. (8) Behold now, I have two daughters that have not known man; let me, I pray you, bring them out unto you, and do ye to them as is good in your eyes; only unto these men do nothing; forasmuch as they are come under the shadow of my roof.' (9) And they said: 'Stand back.' And they said: 'This one fellow came in to sojourn, and he will needs play the judge; now will we deal worse with thee, than with them.' And they pressed sore upon the man, even Lot, and drew near to break the door. (10) But the men put forth their hand, and brought Lot into the house to them, and the door they shut. (11) And they smote the men that were at the door of the house with blindness, both small and great; so that they wearied themselves to find the door. (12) And the men said unto Lot: 'Hast thou here any besides? son-in-law, and thy sons, and thy daughters, and whomsoever thou hast in the city; bring them out of the place; (13) for we will destroy this place, because the cry of them is waxed great before the LORD; and the LORD hath sent us to destroy it.' (14) And

והִדְלֹת סָגַר אַחֲרֵיהֶם: (ו) וַיֹּאמֶר אֶל־גַּם
אֲחֵי תַרְעוּ: (ח) הִנֵּה־נָא לִי שְׁתֵּי בָנוֹת
אֲשֶׁר לֹא־יָדְעוּ אִישׁ אוֹצִיאָה־נָּא
אֹתָהֶן אֵלֵיכֶם וַעֲשׂוּ לָהֶן כַּטּוֹב
בְּעֵינֵיכֶם רַק לֹא־תַעֲשׂוּ
דָבָר כִּי־עֲלֵיכֶן בָּאוּ בַּצֵּל קִרְתִּי: (ט)
וַיֹּאמְרוּ | גַּשְׁ־הֵלָאָה וַיֹּאמְרוּ הָאֶחָד
בְּאֶל־גֹּרֵר וַיִּשְׁפֹּט שְׁפוֹט עִמָּה בָרַע לָהּ
מֵהֶם וַיִּפְצְרוּ בְּאִישׁ בְּלוֹט מֵאֹד וַיִּגְשׂוּ
לְשַׁבֵּר הַדְּלֹת: (י) וַיִּשְׁלַחוּ הָאֲנָשִׁים
אֶת־יָדָם וַיִּבְיֹאוּ אֶת־לוֹט אֵלֵיהֶם
הַבְּיָתָה וְאֶת־הַדְּלֹת סָגְרוּ: (יא)
וְאֶת־הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־פָּתַח הַבַּיִת הַכּוֹ
בַּסְּגוּרִים מִקִּטְוֹן וְעַד־גְּדוֹל וַיִּלְאוּ
לְמַצָּא הַפֶּתַח: (יב) וַיֹּאמְרוּ הָאֲנָשִׁים
אֶל־לוֹט עַד מִי־לָהּ פֶּה חֶמֶן וּבְנֵיהָ
וּבְנֹתֶיהָ וְכָל אֲשֶׁר־לָהּ בְּעִיר הוֹצֵא
מִן־הַמָּקוֹם: (יג) כִּי־מִשְׁחָתִים אֲנֻחֲנוּ
אֶת־הַמָּקוֹם הַזֶּה כִּי־גִדְלָה צַעֲקַתְכֶם
אֶת־פְּנֵי יְהוָה וַיִּשְׁלַחֲנוּ יְהוָה לְשַׁחֲתָהּ:
(יד) וַיֵּצֵא לוֹט וַיְדַבֵּר | אֶל־חַתָּנָיו |
לְקַחֵי בְנֹתָיו וַיֹּאמְרוּ קוּמוּ צְאוּ
מִן־הַמָּקוֹם הַזֶּה כִּי־מִשְׁחָתִית יְהוָה
אֶת־הָעִיר וַיְהִי כַמְצַחֵק בְּעֵינֵי חַתָּנָיו:
(טו) וְכַמֹּל הַשְּׁחָר עָלָה וַיִּאֲצִיזוּ
הַמְּלָאכִים בְּלוֹט לֵאמֹר קוּם לָחֵץ
אֶת־אֲשֶׁתְּךָ וְאֶת־שְׁתֵּי בְנֹתֶיךָ
הַנִּמְצָאֹת פֶּן־תִּסְפָּה בְּעֵינֵי הָעִיר: (טז)
וַיִּתְמַהֲמָה | וַיַּחְזְקוּ הָאֲנָשִׁים בְּיָדוֹ
וּבְיַד־אֲשֶׁתוֹ וּבְיַד שְׁתֵּי בְנֹתָיו בְּחֻמְלַת

Lot went out, and spoke unto his sons-in-law, who married his daughters, and said: 'Up, get you out of this place; for the LORD will destroy the city.' But he seemed unto his sons-in-law as one that jested. (15) And when the morning arose, then the angels hastened Lot, saying: 'Arise, take thy wife, and thy two daughters that are here; lest thou be swept away in the iniquity of the city.' (16) But he lingered; and the men laid hold upon his hand, and upon the hand of his wife, and upon the hand of his two daughters; the LORD being merciful unto him. And they brought him forth, and set him without the city. (17) And it came to pass, when they had brought them forth abroad, that he said: 'Escape for thy life; look not behind thee, neither stay thou in all the Plain; escape to the mountain, lest thou be swept away.' (18) And Lot said unto them: 'Oh, not so, my lord; (19) behold now, thy servant hath found grace in thy sight, and thou hast magnified thy mercy, which thou hast shown unto me in saving my life; and I cannot escape to the mountain, lest the evil overtake me, and I die. (20) Behold now, this city is near to flee unto, and it is a little one; oh, let me escape thither—is it not a little one?—and my soul shall live.' (21) And he said unto him: 'See, I have accepted thee concerning this thing also, that I will

יהוה עליו ויצאָהוּ וינחֵהוּ מִחוּץ
לְעִיר: (יז) וַיְהִי כִּהְיוּצִיֵאָם אֹתָם
הַחוּצָה וַיֹּאמֶר הַמַּלְט עַל־נַפְשָׁהּ
אֶל־תַּבִּיט אַחֲרֶיהָ וְאֶל־תַּעֲמֵד
בְּכָל־הַכְּפַר הַהָרָה הַמַּלְט פֶּן־תִּסְפָּה:
(יח) וַיֹּאמֶר לוֹט אֲלֵהֶם אֶל־גַּא אֲדֹנָי:
(יט) הִנֵּה־נָא מֵצָא עַבְדְּךָ חֵן בְּעֵינֶיךָ
וּתַגְדֵּל חֶסֶדְךָ אֲשֶׁר עָשִׂיתָ עִמָּדִי
לְהַחֲיוֹת אֶת־נַפְשִׁי וְאַנְכִי לֹא אוֹכֵל
לְהַמְלִט הַהָרָה פֶּן־תִּדְבַקְנִי הַרְעָה
וּמָתִי: (כ) הִנֵּה־נָא הָעִיר הַזֹּאת קְרִיבָה
לְנוֹס שָׁמָּה וְהִיא מֵצַעַר אֲמַלְטָה לֹא
שָׁמָּה הָלֹא מֵצַעַר הוּא וְתַחֲתֵי נַפְשִׁי:
(כא) וַיֹּאמֶר אֵלָיו הִנֵּה נִשְׂאתִי פְנֶיךָ
גַם לְדַבֵּר הַגָּה לְבַלְתִּי הִפְנִי
אֶת־הָעִיר אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ: (כב) מֵהָרָה
הַמַּלְט שָׁמָּה כִּי לֹא אוֹכֵל לַעֲשׂוֹת דְּבָר
עַד־בֹּאֶה שָׁמָּה עַל־כֵּן קְרָא שְׁם־הָעִיר
צוּעַר: (כג) הַשָּׁמֶשׁ יֵצֵא עַל־הָאָרֶץ
וְלוֹט בָּא צֹעֵרָה: (כד) וַיְהִי הַמָּטִיר
עַל־סֹדֶם וְעַל־עַמֹּרָה גִּפְרִית וְאֵשׁ
מֵאֵת יְהוָה מוֹ־הַשָּׁמַיִם: (כה) וַיִּהְיֶה
אֶת־הָעָרִים הָאֵל וְאֶת כָּל־הַכְּפַר וְאֶת
כָּל־יִשְׁבְּי הָעָרִים וְצִמַח הָאֲדָמָה: (כו)
וּתַבַּט אֲשֶׁתוֹ מֵאַחֲרָיו וְתָהִי נֹצֵיב
מֶלַח: (כז) וַיִּשְׁכֶּם אַבְרָהָם בְּבִקְרָה
אֶל־הַמְּקוֹם אֲשֶׁר־עָמַד שָׁם אֶת־פְּנֵי
יְהוָה: (כח) וַיִּשְׁקֹף עַל־פְּנֵי סֹדֶם
וְעַמֹּרָה וְעַל־כָּל־פְּנֵי אֶרֶץ הַכְּפַר וַיֵּרָא
וַהֲגָה עָלָה קִיטֹר הָאָרֶץ כְּקִיטֹר

not overthrow the city of which thou hast spoken. (22) Hasten thou, escape thither; for I cannot do any thing till thou be come thither.'—Therefore the name of the city was called Zoar. — (23) The sun was risen upon the earth when Lot came unto Zoar. (24) Then the LORD caused to rain upon Sodom and upon Gomorrah brimstone and fire from the LORD out of heaven; (25) and He overthrow those cities, and all the Plain, and all the inhabitants of the cities, and that which grew upon the ground. (26) But his wife looked back from behind him, and she became a pillar of salt. (27) And Abraham got up early in the morning to the place where he had stood before the LORD. (28) And he looked out toward Sodom and Gomorrah, and toward all the land of the Plain, and beheld, and, lo, the smoke of the land went up as the smoke of a furnace. (29) And it came to pass, when God destroyed the cities of the Plain, that God remembered Abraham, and sent Lot out of the midst of the overthrow, when He overthrew the cities in which Lot dwelt. (30) And Lot went up out of Zoar, and dwelt in the mountain, and his two daughters with him; for he feared to dwell in Zoar; and he dwelt in a cave, he and his two daughters. (31) And the first-born said unto the younger: 'Our father is old, and there is not a man in the earth to

הַכְּבֹשֶׁן: (כט) וַיְהִי בְשַׁחַת אֱלֹהִים
 אֶת־עָרֵי הַכְּפֹר וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים
 אֶת־אֲבָרָהֶם וַיִּשְׁלַח אֶת־לוֹט מִתּוֹךְ
 הַהַפְּכָה בַּהֲפֹךְ אֶת־הָעָרִים אֲשֶׁר־יָשָׁב
 בָּהֶן לֹט: (ל) וַיַּעַל־לוֹט מִצּוּעַר וַיִּשָּׁב
 בְּהָר וּשְׁתֵּי בָנָתָיו עִמּוֹ כִּי יָרָא לְשַׁכַּת
 בְּצוּעַר וַיִּשָּׁב בַּמַּעְרָה הוּא וּשְׁתֵּי
 בָנָתָיו: (לא) וַתֹּאמֶר הַבְּכִירָה
 אֶל־הַצְּעִירָה אָבִינוּ זָקֵן וְאִישׁ אֵין
 בְּאֶרֶץ לְבוֹא עֲלֵינוּ כְּדָרֵךְ כָּל־הָאָרֶץ:
 (לב) לָכֵן נִשְׁקָה אֶת־אָבִינוּ יָיִן
 וְנִשְׁכְּבָה עִמּוֹ וְנִתְּנָה מֵאָבִינוּ זָרַע: (לג)
 וַתִּשְׁקֵינָּה אֶת־אָבִיהָ יָיִן בַּלַּיְלָה הוּא
 וַתִּבֹּא הַבְּכִירָה וַתִּשְׁכַּב אֶת־אָבִיהָ
 וְלֹא־יָדָע בְּשִׁכְבָּהּ וּבְקוּמָהּ: (לד) וַיְהִי
 מִמַּחֲלַת וַתֹּאמֶר הַבְּכִירָה
 אֶל־הַצְּעִירָה הֵן־שִׁכַּבְתִּי אִמְשׁ
 אֶת־אָבִי וְנִשְׁקַנּוּ יָיִן גַּם־הַלַּיְלָה וּבֹאִי
 שִׁכְבִּי עִמּוֹ וְנִתְּנָה מֵאָבִינוּ זָרַע: (לה)
 וַתִּשְׁקֵינָּה גַּם בַּלַּיְלָה הַהוּא אֶת־אָבִיהָ
 יָיִן וַתִּקַּם הַצְּעִירָה וַתִּשְׁכַּב עִמּוֹ
 וְלֹא־יָדָע בְּשִׁכְבָּהּ וּבְקוּמָהּ: (לו)
 וַתִּהְרֶינָה שְׁתֵּי בָנוֹת־לוֹט מֵאָבִיהָ: (לז)
 וַתֵּלֶד הַבְּכִירָה בֵּן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ מוֹאֵב
 הוּא אָבִי־מוֹאֵב עַד־הַיּוֹם: (לח)
 וַהַצְּעִירָה גַּם־הוּא יָלְדָה בֵּן וַתִּקְרָא
 שְׁמוֹ בְּנֵי־עַמּוֹן הוּא אָבִי בְּנֵי־עַמּוֹן
 עַד־הַיּוֹם: (ס)

come in unto us after the manner of all the earth. (32) Come, let us make our father drink wine, and we will lie with him, that we may preserve seed of our father.' (33) And they made their father drink wine that night. And the first-born went in, and lay with her father; and he knew not when she lay down, nor when she arose. (34) And it came to pass on the morrow, that the first-born said unto the younger: 'Behold, I lay yesternight with my father. Let us make him drink wine this night also; and go thou in, and lie with him, that we may preserve seed of our father.' (35) And they made their father drink wine that night also. And the younger arose, and lay with him; and he knew not when she lay down, nor when she arose. (36) Thus were both the daughters of Lot with child by their father. (37) And the first-born bore a son, and called his name Moab—the same is the father of the Moabites unto this day. (38) And the younger, she also bore a son, and called his name Ben-ammi—the same is the father of the children of Ammon unto this day.

3. Radak on Genesis 19:3:2

(3) ויעש להם משתה, seeing it was night he did not have time to slaughter an animal in their honour, but he prepared something at short notice,

ג. רדק על בראשית י"ט:ג'ב'

(ג) ויעש להם משתה, לפי שהיה לילה לא היה לו פנאי לזבוח ולתקן מאכלים אלא עשה להם משתה

served them drinks, and unleavened bread which can be prepared at short notice. It is good manners to prepare something at short notice for guests who arrived unexpectedly. The guest arriving at such a time is usually tired and does not care to wait until an elaborate meal can be prepared in his honour. The story has been recorded for all times in order to teach us how to serve unexpected guests arriving at night.

ואפה להם מצות שלא ימתינו עד שיתחמץ הבצק ומה שיכול לתקן במהרה תקן, וזהו מדרך ארץ להכין לאורח הבא מה שיוכל להכין במהרה כי הוא עיף וצריך לאכול ולשתות לפיכך נכתב הספור הזה.

4. Rashi on Genesis 19:3:2

(3) AND HE BAKED UNLEAVENED BREAD —It was Passover (Genesis Rabbah 50).

ד. רש"י על בראשית י"ט:ג:ב'

(ג) ומצות אפה פסח הָיָה:

5. Genesis 15:12-14

(12) And it came to pass, that, when the sun was going down, a deep sleep fell upon Abram; and, lo, a dread, even a great darkness, fell upon him. (13) And He said unto Abram: 'Know of a surety that thy seed shall be a stranger in a land that is not theirs, and shall serve them; and they shall afflict them four hundred years; (14) and also that nation, whom they shall serve, will I judge; and afterward shall they come out with great substance.

ה. בראשית ט"ו:י"ב-י"ד

(יב) ויהי השמש לבוא ומרדמה נפלה על-אברם והנה אימה חשכה גדלה נפלת עליו: (יג) ויאמר לאברם ידע מדע כי-גר | יהיה זרעו בארץ לא להם ועבדים וענו אתם ארבע מאות שנה: (יד) וגם את-הגוי אשר יעבדו יז אגכי ואחר-יכן יצאו ברבש גדול:

6. Rashi on Exodus 12:41:1

ו. רש"י על שמות י"ב:מ"א:א'

(41) ויהי מקץ שלשים שנה וגו' ויהי בעצם (41)
 AND IT CAME TO PASS
 AT THE END OF THE 430 YEARS
 ... EVEN ON THE SELF-SAME
 DAY — The addition of the latter
 phrase tells us that as soon as the
 predetermined end of the bondage
 arrived the Omnipresent did not
 detain them even as long as the
 twinkling of an eye (Mekhilta). For
 on the fifteenth of Nisan the
 ministering angels had come to
 Abraham to announce to him the
 promised birth of Isaac, and on the
 fifteenth of Nisan Isaac was born,
 and on the fifteenth of Nisan the
 decree “between the parts” relating
 to Israel’s slavery was made.

(מא) ויהי מקץ שלשים שנה וגו'
 ויהי בעצם היום הזה. מגיד, שפיון
 ששהגיע הקץ לא עפכו המקום קהרר
 עין – בט"ו בניסן באו מלאכי השרת
 אצל אברהם לבשרו, ובט"ו בניסן
 נולד יצחק, ובט"ו בניסן נגזרה גזרת
 בין הבתרים:

7. Genesis 18

(1) And the LORD appeared unto
 him by the terebinths of Mamre, as
 he sat in the tent door in the heat of
 the day; (2) and he lifted up his eyes
 and looked, and, lo, three men stood
 over against him; and when he saw
 them, he ran to meet them from the
 tent door, and bowed down to the
 earth, (3) and said: ‘My lord, if now I
 have found favour in thy sight, pass
 not away, I pray thee, from thy
 servant. (4) Let now a little water be
 fetched, and wash your feet, and
 recline yourselves under the tree. (5)
 And I will fetch a morsel of bread,
 and stay ye your heart; after that ye

ז. בראשית י"ח

(א) וירא אליו יהוה באלני ממרא
 והוא ישב פתח האהל קתם היום:
 (ב) וישא עיניו וירא והנה שלשה
 אנשים נצבים עליו וירא וירץ
 לקראתם מפתח האהל וישתחו
 ארצה: (ג) ויאמר אדני אם-נא
 מצאתי חן בעיניך אל-גא תעבר מעל
 עבדך: (ד) יקח-גא מעט-מים ורחצו
 רגליכם והשענו תחת העץ: (ה)
 ואקחה פת-לחם וסעדו לבכם אחר
 תעברו כיעל-כן עברתם
 על-עבדכם ויאמרו כן תעשה כאשר
 דברת: (ו) וימהר אברהם האהלה

shall pass on; forasmuch as ye are come to your servant.' And they said: 'So do, as thou hast said.' (6) And Abraham hastened into the tent unto Sarah, and said: 'Make ready quickly three measures of fine meal, knead it, and make cakes.' (7) And Abraham ran unto the herd, and fetched a calf tender and good, and gave it unto the servant; and he hastened to dress it. (8) And he took curd, and milk, and the calf which he had dressed, and set it before them; and he stood by them under the tree, and they did eat. (9) And they said unto him: 'Where is Sarah thy wife?' And he said: 'Behold, in the tent.' (10) And He said: 'I will certainly return unto thee when the season cometh round; and, lo, Sarah thy wife shall have a son.' And Sarah heard in the tent door, which was behind him.— (11) Now Abraham and Sarah were old, and well stricken in age; it had ceased to be with Sarah after the manner of women.— (12) And Sarah laughed within herself, saying: 'After I am waxed old shall I have pleasure, my lord being old also?' (13) And the LORD said unto Abraham: 'Wherefore did Sarah laugh, saying: Shall I of a surety bear a child, who am old? (14) Is any thing too hard for the LORD. At the set time I will return unto thee, when the season cometh round, and Sarah shall have a son.' ... (22) And the men turned

אֶל-שָׂרָה וַיֹּאמֶר מִהָרִי שְׁלֹשׁ סָאִים
 קִמַּח סֹלֶת לְיֹשֵׁי וַעֲשֵׂי עֲגוֹת: (ז)
 וְאֶל-הַבָּקָר רָץ אַבְרָהָם וַיִּלְחַח בְּוֶבְבָּר
 רַךְ וְטוֹב וַיִּתֵּן אֶל-הַנְּעָר וַיִּמְהַר
 לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ: (ח) וַיִּלְחַח חֲמָאָה וְחֶלֶב
 וּבֶוֶב-הַבָּקָר אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּתֵּן לַפְּנִיָּהֶם
 וְהוּא-עֹמֵד עֲלֵיהֶם תַּחַת הָעֵץ וַיֹּאכְלוּ:
 (ט) וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אֵיךְ שָׂרָה אֲשַׁתְּךָ
 וַיֹּאמֶר הִנֵּה בְּאֵהָל: (י) וַיֹּאמֶר שׁוּב
 אֲשׁוּב אֵלֶיךָ כְּעַת חַיָּה וְהִנֵּה-בֵן
 לְשָׂרָה אֲשַׁתְּךָ וְשָׂרָה שִׂמְעַת פֶּתַח
 הָאֵהָל וְהוּא אַחֲרָיו: (יא) וְאַבְרָהָם
 וְשָׂרָה זָקְנִים בָּאִים בְּיָמִים חֲדָלִים
 לְהַיּוֹת לְשָׂרָה אֶרֶח כְּנָשִׁים: (יב)
 וַתִּצְטַח שָׂרָה בְּקִרְבָּהּ לֵאמֹר אַחֲרַי
 בְּלִתִּי הֵימָּה-לִּי עֲדֹנָה וְאַדְנִי זָקֵן: (יג)
 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-אַבְרָהָם לְמָה זֶה
 צָחֲקֶיךָ שָׂרָה לֵאמֹר הֲאֵף אֲמַנָּם אֶלֶד
 וְאַנִּי זָקֵנָתִי: (יד) הֲיִפְלֵא מִיְהוָה דְּבַר
 לְמוֹעֵד אֲשׁוּב אֵלֶיךָ כְּעַת חַיָּה וְלְשָׂרָה
 בֵּן: ... (כב) וַיִּפְּנוּ מִשָּׁם הָאֲנָשִׁים
 וַיִּלְכוּ סְדֵמָה וְאַבְרָהָם עֹדְנֵנו עֹמֵד
 לַפְּנֵי יְהוָה:

from thence, and went toward Sodom; but Abraham stood yet before the LORD.

8.

ה. בראשית יח:ה רבינו בחיי

(ח) ויקח חמאה וחלב ובן הבקר... והנבון לפרש כי היה זה מפני אסור חמץ... ואברהם חשש לאסור חמץ שהרי זמן הפסח היה וזהו שהזכיר כאן עגות לוישי ועשי עגות . ובענין לוט הזכיר מצות כדי להשלים בין שניהם עגות מצות. והנה כל התורה כולה רמזים ומה שחסר כאן גלה כאן . וכן תמצא כיוצא באלו ענינים הרבה במקומות רבים מן התורה

9. Shney Luchot HaBrit, Vayera, Torah Ohr 33

Rabbeynu Bachyah answers the problem quite differently..However, Abraham was concerned about the חמץ aspect, seeing the date of the angels' arrival coincided with the calendar date on which Passover would occur in the future... The date is alluded to by Abraham saying to Sarah לוישי ועשי עגות "knead it and make into cakes." The expression עגות, occurs in connection with מצה, i.e. עגות מצות, Exodus 12,39.

10. Exodus 12:39

י. שמות י"ב:ל"ט

(39) And they baked **unleavened cakes** of the dough which they brought forth out of Egypt, for it was not leavened; because they were thrust out of Egypt, and could not tarry, neither had they prepared for themselves any victual.

(לט) ויאפו את־הבצק אשר הוציאו ממצרים עגת מצות כי לא חמץ כי־גרשו ממצרים ולא יכלו להתמהמה וגם־צדקה לא־עשו להם:

11.

(שמות י"ב)

יא. (בראשית י"ט)

ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עגת מצות כי לא חמץ... (לט)

<p>ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר (כב) ופסח ה' על הפתח ולא יתן המשחית לבא אל בתיכם לנגף (כג) ואכלו את הבשר בלילה הזה, צלי אש ומצות על מררים יאכלהו. (ח) זבח פסח הוא לה' – אשר פסח על בתי בני ישראל במצרים, בנגפו את מצרים ואת בתינו הציל (כז) והכיתי כל בכור בארץ מצרים ... בהכתו בארץ מצרים (יב-יג) וה' הכה כל בכור בארץ מצרים (כט) ויקרא למשה ולאהרן לילה – ויאמר: קומו צאו מתוך עמי. גם אתם, גם בני ישראל... (לא) ויהי בעצם היום הזה הוציא ה' את בני ישראל מארץ מצרים על צבאתם. (נא) ולא יכלו להתמהמה... (לט)</p> <p>וה' נתן קלת וברד, ותהלך אש ארצה, וימטר ה' ברד על ארץ מצרים. (ט' כג) ויהי ברד ואש מתלקחת בתוך הברד, כבד מאד, אשר לא היה כמוהו בכל ארץ מצרים, מאז היתה לגוי. (ט' כד).</p>	<p>(ו) ויצא אלהם לוט הפתחה, והדלת סגר אחריו. (יא) ואת האנשים אשר פתח הבית הכו בסנוורים... וילאו למצא הפתח (ג) ויעש להם משתה ומצות אפה ויאכלו (יג) כי משחתים אנחנו את המקום הזה, כי גדלה צעקתם את פני ה' וישלחנו ה' לשחתה. (יד) ... קומו צאו מן המקום הזה, כי משחית ה' את העיר... (טו) וכמו השחר עלה... (יב) ... וכל אשר לך בעיר הוצא מן המקום (טז) ויתמהמה... ויצאהו... (כד) וה' המטיר על סדם ועל עמרה גפרית ואש, מאת ה' מן השמים. (כה) ויהפך את הערים האל, ואת כל הככר, ואת כל יושבי הערים וצמח האדמה.</p>
--	---

12. Rosh Hashanah 11a

Rabbi Yehoshua says: In Nisan the world was created, in Nisan the Patriarchs were born, in Nisan the Patriarchs died, on Passover Isaac was born, on Rosh HaShanah Sarah, Rachel, and Hannah were

יב. ראש השנה י"א א

ר' יהושע אומר בניסן נברא העולם
בניסן נולדו אבות בניסן מתו אבות
בפסח נולד יצחק בר"ה נפקדה שרה
רחל וחנה בר"ה יצא יוסף מבית
האסורין בר"ה בטלה עבודה

remembered, on Rosh HaShanah Joseph left prison, on Rosh HaShanah slavery was lifted from our forefathers in Egypt, in Nissan they were redeemed, and in Nissan they will be redeemed in the future. On

מאבותינו במצרים בניסן נגאלו
בניסן עתידין ליגאל

13.

יג. רמח"ל דרך ה' חלק ד פרק ז פסקה ו

ואולם מלבד הקידוש הזה הנשער במדרגותיו כפי מדרגת קדושת הימים, יש עוד עניינים פרטיים מיוחדים לכל זמן מזמנים אלה כפי עניינו. ושורש כולם הוא סדר שסדרה החכמה העליונה, שכל תיקון שנתקן ואור גדול שהאיר בזמן מהזמנים, בשוב תקופת הזמן ההוא, יאיר אור מעין האור הראשון, ותחודש תולדת התיקון ההוא במי שקבלו.... כי בהיות התיקון ההוא תיקון גדול מאוד שנתקנו בו, וכמו שכתבתי למעלה, הוקבע שבשוב תקופת הזמן ההוא יאיר עלינו אור מעין האור שהאיר אז, ותחודש בנו תולדת אותו התיקון, ועל כן נתחייב באותם העניינים כולם. ועל דרך זה חג השבועות למתן התורה, וחג הסוכות לעניין ענני הכבוד. אף על פי שאינו אותו הזמן בפרט, אלא שקבעה התורה חג זה לזיכרון עניין זה, וכמו שכתוב "כי בסוכות הושבתי" וכו'. וכן חנוכה וכן פורים. ועל דרך זה היו כל ימי מגילת תענית, אלא שנתבטלו מפני שלא היו ישראל יכולים לעמוד בהם, ונפטרו מהיות עושים זכר להם והתעוררות לאור המאיר.

14. Exodus 13:8

יז. שמות י"ג:ח'

(8) And thou shalt tell thy son in that day, saying: It is because of that which the LORD did for me when I came forth out of Egypt.

(ח) והגדת לבנך ביום ההוא לאמר
בעבור זה עשה יהוה לי בצאתי
מצרים:

15. Pesach Haggadah, Magid, The Four Sons

יט. הגדה של פסח, מגיד, כנגד ארבעה בנים

And [regarding] the one who doesn't know to ask, you will open [the conversation] for him. As it is stated

ושאינו יודע לשאול - את פתח לו,
שנאמר, והגדת לבנך ביום ההוא

(Exodus 13:8), "And you will speak to your your son on that day saying, for the sake of this, did the Lord do [this] for me in my going out of Egypt."

לֵאמֹר, בְּעֵבוֹר זֶה עָשָׂה ה' לִי בְצֵאתִי מִמִּצְרָיִם.

16. **Pesach Haggadah, Magid, Ha Lachma Anya**

This is the bread of destitution that our ancestors ate in the land of Egypt. Anyone who is famished should come and eat, anyone who is in need should come and partake of the Pesach sacrifice. Now we are here, next year we will be in the land of Israel; this year we are slaves, next year we will be free people.

טו. **הגדה של פסח, מגיד, הא לחמא עניא**

הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים. כל דכפין ייתי ויכל, כל דצריך ייתי ויפסח. השתא הכא, לשנה הבאה בארעא דישׂראל. השתא עבדי, לשנה הבאה בני חורין.

17. **Pesach Haggadah, Nirtzah, Zevach Pesach 2-3**

The boldness of Your strong deeds did you wondrously show at Pesach; at the head of all the holidays did You raise Pesach; You revealed to the Ezrachite [Avraham], midnight of the night of Pesach. "And you shall say, 'it is the Pesach sacrifice.'" Upon his doors did You knock at the heat of the day on Pesach [Genesis 18:1]; he sustained shining ones [angels] with cakes of matsa on Pesach; and to the cattle he ran, in commemoration of the bull that was set up for Pesach. "And you shall say, 'it is the Pesach sacrifice.'"

טז. **הגדה של פסח, נרצה, זבח פסח ב' - ג'**

אמץ גבורותיך הפלאת בפסח, בראש כל מועדות נשאת פסח. גלית לאזרחי חצות ליל פסח, ואמרם זבח פסח. דלתיו דפקת כחם היום בפסח, הסעיד נוצצים עגות מצות בפסח, ואל הבקר רץ וקר לשור ערף פסח, ואמרם זבח פסח.

18. Pesach Haggadah, Nirtzah, Zevach Pesach 4

The Sodomites caused Him indignation and He set them on fire on Pesach; Lot was rescued from them and matsot did he bake at the end of Pesach; He swept the land of Mof and Nof [cities in Egypt] on Pesach. "And you shall say, 'it is the Pesach sacrifice.'"

יח. הגדה של פסח, נרצה, זבח פסח ד'

זועמו סדומים ולוקטו באש בפסח,
 חלץ לוט מהם ומצות אפה בקץ
 פסח, טאטאת אדמת מוף ונוף
 בעברך בפסח. ואמרם זבח פסח.

19. Exodus 12

(3) Speak ye unto all the congregation of Israel, saying: In the tenth day of this month they shall take to them every man a lamb, according to their fathers' houses, a lamb for a household; (4) and if the household be too little for a lamb, then shall he and his neighbour next unto his house take one according to the number of the souls; according to every man's eating ye shall make your count for the lamb. (43) And the LORD said unto Moses and Aaron: 'This is the ordinance of the passover: there shall no alien eat thereof; (44) but every man's servant that is bought for money, when thou hast circumcised him, then shall he eat thereof. (46) In one house shall it be eaten; thou shalt not carry forth aught of the flesh abroad out of the house; neither shall ye break a bone thereof. (47) All the congregation of Israel shall keep it. (48) And when a

יט. שמות י"ב

(ג) דברו אל-כל-עדת ישראל לאמר
 בעשר לחודש הזה ויקחו להם איש
 עשה לבית-אבת עשה לבית: (ד)
 ואם-ימעט הבית מהית משה ולקח
 הוא ושכנו הקרב אל-ביתו במכסת
 נפש איש לפי אכלו תקסו
 על-העשה: (פ) (מג) ויאמר יהוה
 אל-משה ואהרן זאת חקת הפסח
 כל-בן-בקר לא-יאכל בו: (מד)
 וכל-עבד איש מקנת-כסף ומלתה
 אתו אז יאכל בו: (מו) בבית אחד
 יאכל לא-תוציא מן-הבית מן-הבשר
 חוצה ועצם לא תשברו-בו: (מז)
 כל-עדת ישראל יעשו אתו: (מח)
 וכי-יגור אתך גר ועשה פסח ליהוה
 המול לו כל-זכר ואז יקרב לעשתו
 והיה כאזרח הארץ וכל-ערל

stranger shall sojourn with thee, and will keep the passover to the LORD, let all his males be circumcised, and then let him come near and keep it; and he shall be as one that is born in the land; but no uncircumcised person shall eat thereof. (49) One law shall be to him that is homeborn, and unto the stranger that sojourneth among you.'

לֹא־יֵאָכֵל בּוֹ: (מט) תּוֹרָה אַחַת יִהְיֶה
לְאִזְרָח וְלִגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם:

20. Deuteronomy 23:4-5

(4) An Ammonite or a Moabite shall not enter into the assembly of the LORD; even to the tenth generation shall none of them enter into the assembly of the LORD for ever; (5) because they met you not with bread and with water in the way, when ye came forth out of Egypt;

כ. דברים כ"ג:ד'-ה'

(ד) לֹא־יָבֹא עִמּוֹנִי וּמוֹאָבִי בְּקִהְלֵי
יְהוָה, גַּם דּוֹר עֲשִׂירֵי לֹא־יָבֹא לָהֶם
בְּקִהְלֵי יְהוָה עַד־עוֹלָם: (ה) עַל־דִּבְרֵי
אֲשֶׁר לֹא־קִדְּמוּ אֶתְכֶם בֶּלֶחֶם וּבַמַּיִם
בְּדַרְךְ בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרָיִם

